

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

Poola

1 Millistel tingimustel abielu lahutatakse?

Lahutuse saamiseks tuleb abielu lahutamise avaldus esitada sellele regionaalsele kohtule, kelle tööpiirkonnas asub abikaasade viimane ühine elukoht. Kohus teeb otsuse pärast kohtulikku arutamist. Kooselu lõpetamise otsus ei ole abielu lahutamise tingimus. Kohus peab jõudma järeldusele, et abielu on täielikult ja pöördumatult lõppenud.

2 Millistel alustel abielu lahutatakse?

Abielu saab lahutada selle alusel, et abielu on täielikult ja pöördumatult lõppenud. Täidetud peavad olema mõlemad tingimused (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikli 56 lõige 1).

Ent isegi kui abielu on täielikult ja pöördumatult lõppenud, ei saa abielu lahutada, kui see kahjustab abielu ajal sündinud alaealiste laste huve või kui see on muudel põhjustel vastuolus ühiskondliku kooseksisteerimise normidega. Samuti ei ole abielu lahutamine lubatud, kui avalduse esitab abikaasa, kes ainuisikuliselt vastutab abielu pöördumatu lõppemise eest, v.a juhul, kui teine abikaasa on lahutusega nõus või tema keeldumine abielu lahutamisest on selles olukorras vastuolus ühiskondliku kooseksisteerimise normidega.

3 Millised on abielu lahutamise õiguslikud tagajärjed seoses

3.1 abikaasadevaheliste isiklike suhetega (nt perekonnanimi)

Lahutatud abikaasa, kes abielu sõlmimisel muutis oma perekonnanime, võib kolme kuu jooksul pärast abielu lahutamise määruse lõplikku muutmist võtta tagasi oma abielueelse perekonnanime. Selleks tuleb esitada avaldus perekonnaseisuametile või konsuliile. Lisaks on lahutatud abikaasal õigus uuesti abielluda.

3.2 vara jagamisega abikaasade vahel

Abikaasade ühisvara määratakse abiellumisel kindlaks seaduse alusel (seadusjärgne varaühisus). See puudutab vara, mille abikaasad soetavad koos või mille soetab üks abikaasadest abielu kestel. Vara, mis ei kuulu seadusjärgse varaühisuse alla, on abikaasa isiklik vara. Ühe abikaasa taotluse alusel võib kohus abielu lahutamise määrusega jagada abikaasade ühisvara, kui vara jagamine ei tekita menetluses olulisi viivitusi. Ühisvara kuulub mõlemale abikaasale võrdses osades. Ent kui eksisteerivad mõjuvad põhjused, võib kumbki abikaasa taotleda kohtult ühisvara jagamist vastavalt sellele, mil määral kumbki abikaasa panustas asjaomase vara soetamisele.

Kui abikaasad jagavad eluaset, määrab kohus abielu lahutamise määrusega kindlaks, kuidas tuleb eluaset kasutada, kui lahutatud abikaasad jätkavad selle jagamist. Erandjuhtudel, kui üks abikaasadest muudab kooseksisteerimise laiduväärse käitumise tõttu võimatuks, võib kohus teise abikaasa taotlusele nõuda tema väljatõstmist. Mõlema abikaasa taotluse alusel võib kohus vastavalt abielu lahutamise määrusele jagada ühise eluaseme või määrata eluaseme ühele abikaasadest, kui teine abikaasa nõustub sealt lahkuma, ilma et talle võimaldataks asenduseluaset, niivõrd, kui võrd eluaseme jagamine või määramine on sellisel viisil võimalik. Ühise eluaseme üle otsuse langetamisel võtab kohus ennekõike arvesse laste vajadusi ja selle abikaasa vajadusi, kellele vanemlik vastutus määratakse.

3.3 abikaasade alaealiste lastega

Abielu lahutamise määruses teeb kohus otsuse mõlema abikaasa kõigi alaealiste lastega seotud hooldusõiguse kohta ning vanemate ja laste suhtlusõiguse kohta. Kohus määrab samuti kindlaks summa, mida kumbki abikaasa peab maksma laste ülalpidamise ja kasvatamise kulude katmiseks. Kohus võtab arvesse abikaasade vahelist kirjalikku kokkulepet vanemliku vastutuse teostamise viisi ja lapsega suhtlemise korralduse kohta pärast abielu lahutamist, tingimusel, et see on lapse parimates huvides. Vennad ja õed peaksid kasvama koos, kui lapse parimaid huve arvestades ei ole nõutav teisiti.

Abikaasade vahelise kokkuleppe puudumise korral otsustab kohus (arvestades lapse õigust sellele, et teda kasvatavad mõlemad vanemad), millisel viisil vanemlikku vastutust teostatakse ja kuidas toimub suhtlus lapsega pärast abielu lahutamist. Kohus võib anda lapse vanemliku vastutuse teostamise õiguse ühele vanemale, piirates teise vanema vanemlikku vastutust lapse või lastega seotud konkreetsete kohustuste ja õigustega, kui see on lapse parimates huvides.

Mõlema abikaasa taotluse alusel võib kohus jätta otsuse lapsega suhtlemise korralduse kohta langetamata.

3.4 abikaasa ülalpidamise kohustusega?

Lahutatud abikaasa, keda ei ole tunnistatud ainuisikuliselt vastutavaks abielu lõppemise eest ja kes on rahalistes raskustes, võib nõuda teiselt abikaasalt elatist sõltuvalt oma mõistlikest vajadustest ning teise abikaasa rahalistest vahenditest.

Kui leitakse, et abielu lõppemise eest vastutab ainuisikuliselt üks abikaasa ja lahutamise tõttu halveneb olulisel määral teise abikaasa rahaline olukord, võib kohus nõuda mittevastutava abikaasa taotluse alusel, et ainuisikuliselt vastutav abikaasa on kohustatud rahaliselt toetama mittevastutava abikaasa mõistlike vajaduste rahuldamist ja seda isegi juhul, kui viimane ei ole rahalistes raskustes.

Abikaasa ülalpidamise kohustus lõpeb, kui ülalpeetav abikaasa abiellub uuesti. Kuid kui lahutatud abikaasa, keda ei ole tunnistatud vastutavaks abielu lõppemise eest, on kohustatud maksma elatist, lõpeb ülalpidamiskohustus pärast viie aasta möödumist lahutusmääruse tegemisest, välja arvatud juhul, kui kohus pikendab seda viieaastast perioodi ülalpidamist saama õigustatud isiku taotluse alusel erandlike asjaolude tõttu.

4 Mida tähendab õigumõiste „lahuselu“ igapäevaelus?

See on ametlik lahuselu, mille kohta on kohus teinud määruse perekonna- ja eestkosteseadustiku artiklite 611–616 alusel.

5 Millised on lahuselu eeltingimused?

Lahuselu on võimalik juhul, kui leitakse, et abielu on täielikult lõppenud. Ent isegi kui abielu on täielikult lõppenud, võidakse kooselu mitte lahutada, kui see kahjustab abielu ajal sündinud alaealiste laste huve või kui see on muudel põhjustel vastuolus sotsiaalse kooseksisteerimise normidega. Kui abikaasadel ei ole ühiseid alaealisi lapsi, võib kohus mõlema poole nõudmisel teha lahuselu määruse.

6 Millised on lahuselu õiguslikud tagajärjed?

Lahuselu õiguslikud tagajärjed on reeglina samad nagu lahutuse puhul. Kuid lahus elaval abikaasal puudub õigus uuesti abielluda.

7 Mida tähendab mõiste „abielu kehtetuks tunnistamine“ igapäevaelus?

Mõiste „abielu kehtetuks tunnistamine“ tähendab abielu kõigi õigumõjude tagasiulatuvat tühistamist. Abielu käsitletakse nii, nagu seda ei oleks kunagi eksisteerinudki. Ainus erand on see, et kehtetuks tunnistatud abielust sündinud lastel säilib abielust sündinud laste staatus.

8 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise eeltingimused?

Abielu kehtetuks tunnistamise alused on loetletud perekonna- ja eestkosteseadustikus. Need hõlmavad järgmist:

abikaasa ei ole abiellumisealine (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 10);

abikaasa on täielikult teovõimetu (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 11);

abikaasa põeb vaimuhaigust või tal on intellektipuue (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 12);

abikaasa on juba abielus teise isikuga (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 13);

abikaasad on otsejoones veresugulased, küljoones veresugulased (vend ja õde, sealhulgas kasuvend ja kasuõde, ning väljaspool abielu sündinud vend ja õde) või otsejoones hõimlased (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 14); kuid mõjuvatel põhjustel võib kohus lubada abiellu astuda vaatamata otsejoones hõimlusele;

abikaasad on seotud lapsendamissuhte kaudu (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 15);

on esitatud avaldus, et abielu sõlmimise ajal ei olnud üks abikaasadest mis tahes põhjusel võimeline väljendama oma tegelikku tahet, tal puudusid õiged andmed teise abikaasa isiku kohta või ta toimis õigusvastaste ähvarduste mõjul (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 151).

kui abielu sõlmiti esindaja kaudu, võib volitatav isik nõuda abielu kehtetuks tunnistamist, kui abielu sõlmimiseks esindaja kaudu puudus kohtumäärus või kui volitus oli kehtetu või tühistatud. Kuid sellele abielu kehtetuks tunnistamise alusele ei või siiski tugineda, kui abikaasad elasid koos.

Iga eespool nimetatud põhjus pidi esinema abielu sõlmimise ajal. Ühtlasi ei saa juhul, kui kehtetuks tunnistamise alused enam ei kehti, sõlmitud abielu kehtetuks tunnistada, seda vaatamata asjaomaste aluste varasemale olemasolule.

9 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise õiguslikud tagajärjed?

Abielu kehtetuks tunnistamise otsusel on konstitutiivne mõju ning sellel on tagajärjed kolmandate isikute jaoks (*erga omnes*). Eristatakse kahte liiki tagajärge:

ex tunc – s.t et kehtetuks tunnistamisel on tagasiulatav mõju kuni abielu sõlmimise kuupäevani. Näiteks taastatakse abikaasade abielueelne perekonnaseis ja nad saavad tagasi oma abielueelse perekonnanime, abikaasade perekondade vahel ei ole enam hõimlussuhteid ja puudub õigus pärida seaduse järgi; *ex nunc* – s.t et tagajärjed tekivad üksnes pärast abielu kehtetuks tunnistamist käsitleva kohtuotsuse lõplikku muutumist, näiteks seoses varasuhetega.

Nende tagajärgede suhtes, mis kaasnevad abielu kehtetuks tunnistamisega abikaasade ja nende abielust sündinud laste vahelistele suhetele ning abikaasade varasuhetele, kohaldatakse asjakohaseid abielu lahutamise seotud norme. Oluline on märkida, et seda abikaasat, kes sõlmis abielu halvast usust, loetakse vastutavaks abielu lõppemise eest.

10 Kas abielulahutusega seotud küsimusi on võimalik lahendada kohtuväliselt?

Poolas saavad abikaasad kasutada perelepitust. Selle peamine eesmärk on lahendada abikaasadevahelised konfliktid selliselt, et vältida abielu lahutamist või lahusel. Kui see ei ole võimalik, saab lepituse kaudu leppida kokku lahutamise tingimused (lahendada varaküsimused, laste eest hoolitsemise küsimused). Lepitusteenuseid osutavad peamiselt valitsusvälised organisatsioonid, sihtasutused ja ühingud. Abikaasad, kelle vahel tekivad abieluküsimustega seoses konfliktid, saavad kasutada ka erinevaid pereteraapia vorme, pöörduda psühholoogide, psühhoterapeutide, tugirühmade jt poole. Lepitus on võimalik ka kohtumenetluse kestel.

11 Kuhu tuleb esitada abielu lahutamise, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise avaldus? Millised on avalduse vorminõuded ja millised dokumendid tuleb lisada?

Abielu lahutamise, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise avaldus tuleb esitada sellele regionaalsele kohtule (*sąd okręgowy*), kelle tööpiirkonnas asub abikaasade viimane ühine elukoht. Sellise kohtu puudumise korral tuleb avaldus esitada sellele regionaalsele kohtule, kelle tööpiirkonnas asub avalduse esitaja elukoht.

Sellise avalduse esitamisel tuleb tasuda kohtulõiv.

Avaldusele tuleb lisada järgmised dokumendid: perekonnaseisu tõendavate dokumentide (abielutunnistus, laste sünitunnistused) koopiad, advokaadile antud esindamisvolitus (kui asjaomane isik on otsustanud ise advokaadi valida) ja muud dokumendid, mis võivad olla juhtumi seisukohast asjakohased (arsttõendid), riigiasutuste väljastatud tõendid, haldusotsused jms.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Jah. See pool, kelle finantsolukord ei võimalda tal nõutud kulusid tasuda, võib taotleda kohtult täielikku või osalist vabastamist nende kulude tasumisest ning ta võib samuti taotleda, et kohus määraks talle advokaadi *ex officio*.

Isik, kes taotleb täielikku või osalist vabastamist kohtukulude tasumisest või esindaja määramist *ex officio*, peab lisama avaldusele enda finantsolukorda kajastava aruande (kasutades selleks asjakohast vormi, mille saab kohtust), töötasu (sissetulekut) tõendavad dokumendid ja muu teabe varalise ja perekondliku olukorra kohta.

13 Kas abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse saab edasi kaevata?

Jah, kõigi selliste asjade puhul on võimalik esitada edasikaebus teise astme kohtule. Abikaasad võivad regionaalse kohtu otsuse peale esitada edasikaebuse apellatsioonikohtule.

14 Milline on abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise õigusliku tunnustuse taotlemise kord selles liikmesriigis, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus?

Vastavalt nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrusele (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega (edaspidi „Brüsseli IIa määrus“), tunnustatakse selliseid kohtuotsuseid Poolas automaatselt ühegi erimenetluse järgimist nõudmata (Brüsseli IIa määruse artikkel 21).

15 Millisesse kohtusse peaksin pöörduma, kui soovin vaidlustada abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse tunnustamist, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Iga huvitatud isik võib taotleda otsust, et kohtuotsust tunnustataks või ei tunnustataks (Brüsseli IIa määruse artikli 21 lõige 3). Poolas esitatakse sellised taotlused regionaalsele kohtule. Kohaliku kohtualluvuse kindlaksmääramisel võetakse aluseks selle isiku harilik viibimiskoht, kellega seoses esitatakse avaldus kohtuotsuse tunnustamise või tunnustamata jätmise otsuse saamiseks. Kui kumbki eespool nimetatud kohtadest ei asu Poolas, määratakse kohalik kohtualluvus kindlaks kohtuotsuse täitmise koha järgi (Brüsseli IIa määruse artikli 29 lõige 2).

16 Millise riigi õigust lahutusmenetluses kohaldatakse, kui abikaasad ei ela selles liikmesriigis või on eri riikide kodanikud?

Poola on sõlminud palju välislepinguid, millega reguleeritakse eespool kirjeldatud valdkonda. Need lepingud on ülimuslikud Poola rahvusvahelist eraõigust käsitlevate sätete suhtes. Seega võidakse kohaldada erinevaid õigusnorme, kui abikaasad on eri riikide kodanikud. Välislepingu puudumise korral kohaldatakse 14. veebruari 2011. aasta seadust rahvusvahelise eraõiguse kohta. Vastavalt selle seaduse artiklile 54 lõpetatakse abielu selle siseriikliku õiguse alusel, mida kohaldatakse mõlema abikaasa suhtes ühiselt abielu lõpetamise avalduse esitamise ajal. Kui abikaasade suhtes ei kehti sama riigi siseriiklik õigus, kohaldatakse selle riigi õigust, kus mõlemad abikaasad abielu lõpetamise avalduse esitamise ajal elavad. Kui abikaasadel puudub asjaomase avalduse esitamise ajal ühine elukoht, kohaldatakse selle riigi õigust, kus asus mõlema abikaasa viimane ühine elukoht, tingimuse et ühe abikaasa harilik viibimiskoht on endiselt seal. Muudel juhtudel lõpetatakse abielu Poola õiguse alusel.

Viimati uuendatud: 08/09/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriikide sisu haldamise eest vastutavad liikmesriigid uuendavad parajasti selle veebisaidi sisu, et võtta arvesse Ühendkuningriigi lahkumist Euroopa Liidust. Kui leiate siit teavet, milles Ühendkuningriigi lahkumine veel ei kajastu, ei ole see taotluslik ja muudetakse peagi.